

Shaping the future psychologist it is necessary to design the personality of the graduate, knowledge and skills, as well as ways of mastering them. The article concludes that the central figure in the goal achieving, successful resolution of problems of special education is a psychologist. He should be able to realize the basic programs of special education, guiding by the knowledge of the normalized system of psychophysical development and education indicators, socialization and integration of the individual with special needs at every stage of learning. It is possible to prepare in modern conditions such an expert-psychologist only in the higher educational institution which carries out activities to improve the university educational process.

Key words: *readiness, professional development, predictive model of personality.*

Стаття надійшла до редакції 25.11.2013 р.

Статтю прийнято до друку 28.11.2013 р.

Рецензент: доктор психологічних наук, професор

Шульженко Д.І.

УДК : 378.22.001

ПСИХОЛОГІЧНІ ЗАКОНОМІРНОСТІ, МЕХАНІЗМИ ТА ПРИНЦИПИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОГО МИСЛЕННЯ В МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ

Гура Т.Є.,

кандидат психологічних наук, доцент

Постановка проблеми. Незважаючи на значний досвід дослідження проблеми мислення людини у психологічній науці взагалі та професійного мислення зокрема, вона сьогодні залишається однією з найбільш складних, таких, в яких значно більше невирішеностей, ніж досягнень. У ній найяскравіше та найрізкіше виявляються не тільки теоретичні позиції різних психологічних концепцій і шкіл, але і положення різноманітних філософських, педагогічних, медичних, соціологічних, кібернетичних, логістичних, лінгвістичних та ін. напрямів, що набувають особливої гостроти у суперечках щодо її вирішення.

Професійне мислення психолога є одним з найменш вивчених явищ, що зумовлено як невизначеністю сутності його родової ознаки, так і відносною «молодістю» самої професії психолога, її новітнім характером, незначним досвідом професійної підготовки фахівців, а також специфічними ознаками її надскладного предмета – психічного. Дослідженню окремих механізмів і властивостей професійного мислення психологів присвячені праці Г.С. Абрамової, М.М. Кашапова, Н.П. Локалової, Н.І. Пов'якель, В.А. Семиченко та ін., проте незважаючи на значні досягнення вчених, з особливою упевненістю можна стверджувати про його недостатнє вивчення, особливо у контексті цілісного бачення як змістовно-процесуального феномена, «особливої субстанції, що має власні закони розвитку та життя» (Г.П. Щедровицький).

Усе вищезазначене спричиняє, з одного боку, доцільність і гостру актуальність вирішення проблеми теоретичного обґрунтування та емпіричного дослідження сутності професійного мислення психолога, особливостей його розвитку у майбутніх фахівців у процесі фахової підготовки, а з іншого, – значно ускладнює просування наукової думки.

Отже, **метою статті** є визначення психологічних закономірностей, механізмів та принципів розвитку професійного мислення у майбутніх психологів у процесі фахової підготовки.

Здійснений аналіз сутності феномену професійного мислення психолога, його процесуальних та змістових характеристик, а також досвіду активізації мисленнєвої діяльності майбутніх фахівців у процесі фахової психологічної освіти у зарубіжних країнах та в Україні [3] дає можливість визначити основні шляхи його розвитку.

Передусім зазначимо, що розвиток професійного мислення у майбутніх психологів є складним процесом, що зумовлюється, з одного боку, складністю, інтегративністю самого феномену професійного мислення, суперечностями методів його актуалізації, з іншого боку, – суперечностями та неузгодженостями фахової підготовки психологів в Україні.

Перш ніж перейти до визначення наукових засад розвитку професійного мислення у майбутніх психологів, охарактеризуємо основні положення щодо нашого розуміння сутності поняття «розвиток». Отже, під розвитком ми розуміємо цілеспрямований, організований процес якісних змін, який є різноспрямованим, детермінованим множиною зовнішніх та внутрішніх чинників, гетерохронним, нерівномірним.

Розвиток мислення може розглядатися у декількох аспектах, зокрема таких як: філогенетичний розвиток, що передбачає становлення мислення у процесі біологічної еволюції; історичний розвиток – становлення норм мисленнєвої діяльності у процесі історії людства; онтогенетичний розвиток, який відображає формування мисленнєвих операцій та властивостей людини у ході її індивідуального розвитку; функціональний розвиток – становлення мисленнєвої діяльності суб'єкта в процесі вирішення певного завдання або класу подібних завдань; професійний розвиток, що передбачає становлення мислення фахівця у процесі його професійної діяльності.

Вікові онтогенетичні зміни мисленнєвої діяльності людини визначаються, крім того, як макrogenетичні, а ті зміни, що безпосередньо співвідносяться з актуальним процесом вирішення мисленнєвих завдань – проблемних ситуацій, – як мікрогенетичні [4, с. 34]. Саме мікрогенетичний розвиток мислення є передумовою макrogenетичних змін як мислення, так і психічної сфери особистості в цілому.

Розглядаючи особливості мікро- та макrogenезу мислення людини, можна виділити такі їх загальні характеристики (за Д.М. Завалішиною [4], О.М. Матюшкіним [6], С.Л. Рубінштейном [9] та ін.):

- мікрогенетичні процеси детермінуються засвоєнням особистістю окремих розумових дій та понять, а макrogenетичні спричинюються оволодінням системою знань, формуванням нових рівнів, нових планів відображення дійсності (внутрішній план дії, логічне мислення) та операційних структур (системи прийомів, оперативні схеми мислення та ін.) і супроводжуються глибокою перебудовою особистості у цілому (зміна пізнавальної мотивації, усвідомлення власних можливостей, оволодіння засобами організації власної діяльності, тощо);

- мікрогенетичні зміни, як правило, відбуваються у межах одного й того самого вікового періоду, макророзвиток мислення співвідноситься з достатньо тривалими віковими періодами;

- мікророзвиток мислення здійснюється у ситуації інтелектуальної активності суб'єкта у процесі вирішення мисленнєвих завдань (проблемних ситуацій), його джерелом є суперечності між актуальною потребою суб'єкта у новому знанні та його наявними ресурсами, у тому числі відсутністю такого знання. Ця суперечність усувається у процесі вирішення проблемної ситуації, активної взаємодії мислячого суб'єкта з об'єктом, що пізнається, його включення у нові зв'язки (аналіз через синтез). Детермінація макrogenетичних змін мислення передбачає врахування як динаміки соціальних чинників життєдіяльності (наприклад, у концепції О.М. Леонтьєва – зміна провідного типу діяльності), так і фізіологічного дозрівання організму людини, особливо нервової системи;

- новоутворення мікрогенетичних змін мисленнєвої діяльності особистості визначаються такими характеристиками, як: 1) рівень узагальненості відображення суттєвих властивостей характеристик; 2) спосіб дій (його згорнутість, економічність); 3) усвідомленість застосування дії, що передбачає передбачення результатів, способів та умов дії. Причому рівень узагальненості стає провідним (інтегративним) компонентом структури новоутворень, відносно якого суб'єктно-особистісні, рефлексивні утворення виступають як обслуговуючі ефективність виконання дії та її перенесення [4, с. 35]. Новоутворення макrogenезу мислення виявляються у численних якісних змінах системи інтелекту людини та характеризуються такими параметрами: 1) вищі рівні ієрархії новоутворень характеризуються посиленням і навіть домінуванням суб'єктно-

особистісного компонента, розширенням асортименту особистісних характеристик, що залучаються до мисленнєвого процесу (Н.О. Менчинська [7], О.К. Тихомиров [10]); 2) складно інтегроване різноманіття рівнів, компонентів мисленнєвої діяльності, що функціонують як єдине ціле; 3) розвинутість вербального мислення; 4) розширення системи знань (як понятійних, так і операційних), яка забезпечує взаємодію суб'єкта з навколишнім середовищем, ефективно виконання провідної діяльності; 5) спеціалізація мислення (диференційованість інтелекту) відповідно до певних об'єктів, операцій діяльності, що виявляється в особливих операційних механізмах – інтеграціях різних психічних операцій.

Відтак розвиток професійного мислення психолога у цілому має розглядатися у межах макророзвитку мисленнєвої діяльності, тому його новоутвореннями мають бути глобальні механізми зрілого мислення – ароморфози (такі, що мають широке та загальне значення) [4]. По-перше, це механізм породжувальної взаємодії суб'єктно-особистісного та власне мисленнєвого рівнів: кожний із цих рівнів змінюється, тобто здобуваючи нові якісні характеристики, викликає зміни іншого рівня, тим самим породжуючи нову систему регуляції мислення. По-друге, це механізм операціональної інтеграції: синтезу, взаємозв'язку, взаємопроникнення різних видів, рівнів мислення, і в першу чергу, інтеграції логічного мислення з наочно-дієвим, наочно-образним, інтуїтивним і взагалі з несвідомими компонентами, що забезпечує можливості широкого перенесення (оперативні схеми мислення П.Я. Гальперіна [2], узагальнені прийоми розумової діяльності О.М. Кабанової-Міллер [5]). По-третє, це механізм розширення когнітивного забезпечення життєдіяльності людини, формування його сукупного життєвого досвіду. По-четверте, це механізм «побічного продукту» (за Я.О. Пономарьовим [8]): при вирішенні навіть одиничного мисленнєвого завдання відбувається формування несвідомого «побічного продукту», що містять змістовні й операційні резерви подальшого мисленнєвого розвитку та роблять його нескінченним, безвідносним до певного наперед заданого результату (О.В. Брушлінський [1], Я.О. Пономарьов [8]). Адже якщо оперування зі штучними об'єктами (знаковими формами) не співвідноситься з реальними змінами суб'єкта, змінами реальних речей та об'єктів, то мислення немає [11].

Крім того, розвиток професійного мислення психолога відповідно до вищезазначених характеристик, має досліджуватися відповідно до трьох узагальнених параметрів:

- 1) результативних, що передбачають якість вирішення проблемних ситуацій, нового знання та нових орієнтовних основ дій (когнітивних карт, схем);
- 2) мікрогенетичних, які фіксують специфіку професійних узагальнень, їх усвідомленість, операційну та понятійну систему знань;
- 3) макророзвиточних, що включають передумови механізмів зрілого мислення, а також цілісного професіогенезу особистості.

Отже, на підставі результатів теоретичного та емпіричного обґрунтування феноменології професійного мислення психолога нами визначені такі закономірності його розвитку у майбутніх фахівців, як необхідні, суттєві, постійно повторювальні зв'язки, що його зумовлюють.

1. Розвиток професійного мислення у майбутніх психологів відбувається в єдності становлення, функціонування його процесуальних і змістових складових.

Так, професійна підготовка майбутніх психологів має забезпечувати постійне вирішення ними проблемних професійних ситуацій відповідно до етапів мисленнєвої діяльності (починаючи з виникнення проблемної ситуації, формулювання завдань і гіпотез, прийняття та оцінки рішення до трансляції і практичної реалізації рішення), які не є лінійно-послідовними, зворотними, а мають спіралевідну організацію; завдяки методам, побудованим на основі активізації механізмів проблематизації, стереотипізації, цілеутворення, проектування, антиципації, розуміння; передбачати свідоме володіння такими мисленнєвими феноменами як мисленнєвих відходів, свідомої помилки.

Зміст професійної підготовки майбутніх психологів має бути побудований відповідно до специфіки оволодіння ними такими психологічними знаннями, як ООД, передбачати опанування ними норм мислення, цілеспрямовану роботу з поняттями.

Крім того, професійна підготовка майбутніх психологів має ґрунтуватися на таких особливостях розвитку їх професійного мислення, як:

- поліморфності: оскільки у процесі розвитку більш ранні, первинні форми (наочно-дієве та наочно-образне мислення) не тільки зберігаються, але й трансформуються, перетворюються, відтак спеціально організований процес розвитку професійного мислення психологів має включати активізацію дієвих та образних мисленневих форм;

- діалектичної єдності з особистісними компонентами, передусім мотиваційними та емоційними;

- неперервності: він має забезпечуватися впровадженням комплексу спеціально створених заходів, які реалізуються протягом усього періоду професіогенезу: починаючи від етапу професійного навчання і до післядипломної освіти.

2. Розвиток професійного мислення у майбутніх психологів забезпечується активізацією, перетіканням трьох його рівнів: предметно орієнтованого, діяльнісно орієнтованого та методологічного.

Відповідно, професійна підготовка має забезпечувати розвиток предметно орієнтованого, діяльнісно орієнтованого та методологічного мислення, що відображається у її змісті (опанування необхідними професійними знаннями, починаючи із знань, що забезпечують успішність вирішення певної проблемної ситуації, і до рефлексивних, методологічних знань), формах і методах (спрямованих на активізацію предметної, діяльнісної та методологічної рефлексії у процесі індивідуальної та групової роботи).

3. Розвиток професійного мислення у майбутніх психологів забезпечується становленням його суб'єктних характеристик – системності, критичності, децентричності та рефлексивності.

Саме розвиненість вищезазначених характеристик професійного мислення дозволяє психологу бути дійсним суб'єктом своєї життєдіяльності, свідомо керувати власною мислєдіяльністю, забезпечують її понадситуативність і понадпарадигмальність. Відтак, професійна підготовка майбутніх психологів має забезпечити динаміку їх системності, критичності, децентричності та рефлексивності від рівня особистісної властивості, що характеризується неусвідомленістю, ситуативністю актуалізації до рівня професійної якості – системного, стійкого, свідомого запуску їх механізмів.

4. Основними механізмами розвитку професійного мислення у майбутніх психологів є такі:

1) вербалізація – розвиток професійного мислення відбувається у процесі проговорювання власної мислє діяльності: «мислення вголос» та «проговорювання про себе», словесних звітів перебігу вирішення проблемних ситуацій;

2) об'єктивація – розвиток професійного мислення забезпечується вирішенням полісистемних професійних проблемних ситуацій, у процесі реальної чи/і змодельованої професійної діяльності;

3) схематизація – для успішного розвитку професійного мислення необхідною є побудова, інтерпретація схем різного типу (предметних, онтологічних; діяльнісних та методологічних (схем мислення)); вона дає змогу об'єктивізувати мисленневу діяльність та її результати, перевести їх на чуттєво-наочний рівень;

4) метафоризація – розвиток професійного мислення забезпечується інтерпретацією та створенням професійних метафор, які активізують процеси розуміння, інтерпретації, пояснення, а також системність, критичність, децентричність; позитивно впливають на його мотиваційні та емоційні модератори;

5) рефлексивні виходи – розвиток професійного мислення відбувається через вихід суб'єкта зі своєї колишньої позиції діяча й перехід у нову позицію – зовнішню, як стосовно колишніх, уже виконаних діяльностей, так і стосовно майбутньої, проектованої діяльності; завдяки постановці рефлексивних запитань, проходженню рефлексивного кола від етапу постановки запитання «Чого хотілось досягти?», «Яка була мета? »

крізь етапи «Які були отримані результати?», «Чи відповідає результат меті?» та «Що зроблено не так?» до етапу «Що треба змінити для досягнення меті?»;

б) нормування – для успішного розвитку професійного мислення необхідною є побудова майбутнім фахівцем власної мислєдїяльностї відповідно до певних норм та правил (логічних та психологічних), робота з поняттями як інструментами розуміння і мислення.

Основними принципами розвитку професійного мислення у майбутніх психологів у процесі фахової підготовки нами визначені такі.

По-перше, – це спеціальні принципи, що сформульовані нами відповідно до розуміння сутностї самого феномену професійного мислення психолога, психологічних закономірностей його розвитку:

1) діяльностї: розвитку мислення спеціалїста у процесі вирішення професійних проблем;

2) єдностї розвитку образів (перцептів, уявлєнь, концептів) та логічних структур;

3) єдностї та поступальностї розвитку предметно-орїєнтованого, діяльностно-орїєнтованого й методологічного рївнїв;

4) єдностї мислєдїї та мислєкомунїкацїї, що виявляється у двох аспектах: обов'язковому застосуваннї механїзму вербалїзацїї власних мисленневих дїй, а також проговореннї перебігу власної мислєдїяльностї для інших, мовнїй презентацїї власних рїшень;

5) схематизуваннї – обов'язковостї створеннї рїзних типів схем;

б) розвитку професійного мислення психолога у колективних формах мислєдїяльностї;

7) опори на орїєнтовну основу діяльностї – систему спеціальних професійних знань, що забезпечують успїшность актуалїзацїї механїзмів професійного мислення;

8) розвитку рефлексивностї як провідного модератора мисленневої діяльностї фахівця;

9) психологічного супроводу, що передбачає мотивацїйне забезпеченнї мисленневої діяльностї, активїзацїю її мотивацїйних та емоцїйних регуляторів завдяки створенню особливого розвивального освїтнього середовища.

По-друге, – це загальні принципи, що визначені нами відповідно до загальних положєнь сучасної теорїї та практики професійної підготовки фахівцїв у цїлому і майбутніх психологїв зокрема: 1) системностї, послїдовностї, систематичностї; 2) свїдомостї; 3) самостїйностї й активностї, опори на самостїйну роботу студентїв; 4) індивїдуального пїдходу; 5) гуманїстичного пїдходу; 6) оптимального поєднаннї всїх форм орґанїзацїї навчального процесу; 7) доступностї нарощуваних труднощїв; 8) прїоритету активних форм та методїв навчаннї та ін.

Отже, визначені психологічні закономірностї, механїзми та принципи розвитку професійного мислення психолога зумовлюють вибїр системи способїв, застосуваннї яких приведе до отриманнї результату – розвинутого професійного мислення у майбутніх фахівцїв.

Лїтература

1. **Брушлинский А.В.** Мышление и прогнозирование / А.В. Брушлинский // Психология мышления / Под ред. Ю.Б. Гиппенрейтер, В.А. Спиридонова, М.В. Фаликман, В.В. Петухова. – М.: АСТ: Астрель, 2008. – С. 117-125. 2. **Гальперин П.Я.** Лекции по психологии: Учебное пособие для студентов вузов / П.Я. Гальперин – М.: Книжный дом «Университет»: Высшая школа, 2002. – 400 с. 3. **Гура Т.Є.** Развитие професійного мислення майбутніх психологїв: теоретико-методологічний аспект: Монографія / Т.Є. Гура. – Запорїжжя: КїУ, 2012. – 304 с. 4. **Завалишина Д.Н.** Практическое мышление: Специфика и проблемы развития / Д.Н. Завалишина – М.: Институт психологии РАН, 2005. – 376 с. 5. **Кабанова-Миллер Е.Н.** Формирование приемов умственной деятельности и умственное развитие учащихся / Е.Н. Кабанова-Миллер – М.: Просвещение, 1968. – 288 с. 6. **Матюшкин А.М.** Некоторые проблемы психологии мышления / А.М. Матюшкин // Психология мышления: Сборник переводов с немецкого и английского языков / Под ред. А.М. Матюшкина. – М.: Прогресс, 1965. – С. 4-21. 7. **Менчинская Н.А.** Проблемы самоуправления познавательной деятельностью и развитие личности / Н.А. Менчинская // Теоретические проблемы управления познавательной деятельностью и развития

личности. – М.: Педагогика, 1975. – С. 110-123. **8. Пономарев Я.А.** Психология творчества / Я.А. Пономарев – М.: Наука, 1976. – 304 с. **9. Рубинштейн С.Л.** Основы общей психологии / С.Л. Рубинштейн – СПб: Питер, 2007. – 720 с. **10. Тихомиров О.К.** Психология мышления: Учебное пособие / О.К. Тихомиров – М.: Изд-во Моск. у-та, 1984. – 272 с. **11. Щедровицкий Г.П.** Лекции по психологии / Г.П. Щедровицкий // Вопросы саморазвития человека. – Вып. 3. – К.: Наука, 1991. – С. 3-32.

References

1. Brushlinskij A.V. Myshlenie i prognozirovanie / A.V. Brushlinskij // Psihologija myshlenija / Pod red. Ju.B. Gippenrejtser, V.A. Spiridonova, M.V. Falikman, V.V. Petuhova. – М.: AST: Astrel', 2008. – С. 117-125. **2. Gal'perin P.Ja.** Lekcii po psihologii: Uchebnoe posobie dlja studentov vuzov / P.Ja. Gal'perin – М.: Knizhnyj dom «Universitet»: Vysshaja shkola, 2002. – 400 s. **3. Gura T.Je.** Rozvytok profesijnogo myslennja majbutnih psihologiv: teoretyko-metodologichnyj aspekt: Monografija / T.Je. Gura. – Zaporizhzhja: KPU, 2012. – 304 s. **4. Zavalishina D.N.** Prakticheskoe myshlenie: Specifika i problemy razvitija / D.N. Zavalishina – М.: Institut psihologii RAN, 2005. – 376 s. **5. Kabanova-Miller E.N.** Formirovanie priemov umstvennoj dejatel'nosti i umstvennoe razvitie uchashhihsja / E.N. Kabanova-Miller – М.: Prosveshhenie, 1968. – 288 s. **6. Matjushkin A.M.** Nekotorye problemy psihologii myshlenija / A.M. Matjushkin // Psihologija myshlenija: Sbornik perevodov s nemeckogo i anglijskogo jazykov / Pod red. A.M. Matjushkina. – М.: Progress, 1965. – С. 4-21. **7. Menchinskaja N.A.** Problemy samoupravlenija poznavatel'noj dejatel'nost'ju i razvitie lichnosti / N.A. Menchinskaja // Teoreticheskie problemy upravlenija poznavatel'noj dejatel'nost'ju i razvitija lichnosti. – М.: Pedagogika, 1975. – С. 110-123. **8. Ponomarev Ja.A.** Psihologija tvorcestva / Ja.A. Ponomarev – М.: Nauka, 1976. – 304 s. **9. Rubinshtejn S.L.** Osnovy obshhej psihologii / S.L. Rubinshtejn – СПб: Питер, 2007. – 720 s. **10. Tihomirov O.K.** Psihologija myshlenija: Uchebnoe posobie / O.K. Tihomirov – М.: Izd-vo Mosk. u-ta, 1984. – 272 s. **11. Shhedrovickij G.P.** Lekcii po psihologii / G.P. Shhedrovickij // Voprosy samorazvitija cheloveka. – Vyp. 3. – К.: Nauka, 1991. – С. 3-32.

Гура Т.Є. Психологічні закономірності, механізми та принципи розвитку професійного мислення в майбутніх психологів у процесі фахової підготовки

У статті здійснюється аналіз основних психологічних закономірностей, механізмів та принципів розвитку професійного мислення в майбутніх психологів. Зазначається, що розвиток професійного мислення відбувається в єдності функціонування його процесуальних і змістових складових; забезпечується активізацією трьох його рівнів: предметно орієнтованого (його предметом є певна професійна проблемна ситуація, яка фокусується на психічній організації клієнта), діяльнісно орієнтованого (властивість проблемності отримує професійна діяльність психолога) та методологічного (його предметом є власна мислєдіяльність, «мислення про мислення»). Підкреслюється, що розвиток професійного мислення детермінується становленням його суб'єктних характеристик – системності, критичності, децентричності та рефлексивності. Основними механізмами розвитку професійного мислення в майбутніх психологів визначені: вербалізація (приговорювання власної мислєдіяльності), об'єктивізація (вирішення полісистемних проблемних ситуацій), схематизація (побудова та інтерпретація схем різного типу), метафоризація (інтерпретація та створення професійних метафор), рефлексивні виходи (вихід у зовнішню позицію), нормування (побудова мислєдіяльності відповідно до норм та правил).

Ключові слова: майбутній психолог, професійне мислення, професійна підготовка, психологічні закономірності, психологічні механізми, принципи.

Гура Т.Є. Психологические закономерности, механизмы и принципы развития профессионального мышления у будущих психологов в процессе профессиональной подготовки.

В статье осуществляется анализ основных психологических закономерностей, механизмов и принципов развития профессионального мышления у будущих психологов в процессе профессиональной подготовки. Определяется, что развитие профессионального мышления осуществляется в единстве функционирования его процессуальных и содержательных со-

ставляючих; забезпечується активізацією трьох його рівнів: предметно орієнтованого (его предметом являється конкретна професійна проблемна ситуація, яка фокусується на психічній організації клієнта), діяльнісно орієнтованого (своєрідність проблемності отримує професійна діяльність психолога) і методологічного (его предметом являється мислительна діяльність, «мишлення про мышлення»). Підкреслюється, що розвиток професійного мышлення психолога детермінується становленням його суб'єктивних характеристик – системності, критичності, децентричності і рефлексивності. Основними механізмами розвитку професійного мышлення у майбутніх психологів визначені: вербалізація (проговорювання власної мислительності), об'єктивізація (вирішення полісистемних проблемних ситуацій), схематизація (побудова, інтерпретація схем різного типу), метафоризація (інтерпретація і створення професійних метафор), рефлексивні виходи («вихід» до зовнішньої позиції), нормування (побудова мислительності згідно норм і правил).

Ключові слова: майбутній психолог, професійне мышлення, професійна підготовка, психологічні закономірності, психологічні принципи, механізми.

Gura T.E. Psychological patterns, mechanisms and principles for the development of professional thinking of future psychologists in the training

The article is an analysis of the basic psychological patterns, mechanisms and principles for the development of professional thinking of future psychologists in the training. Determined that the development of professional thinking is carried out in the unity of the functioning of its procedural and substantive components; revitalized its three levels: object-oriented (it is the subject of specific professional problem situation, which focuses on the mental organization of the client), activity-oriented (property problematical receives professional activity of the psychologist) and methodological (it is the subject of intellectual activity, «thinking about thinking»). Emphasizes that the development of professional thinking of becoming a psychologist determined by its subject characteristics - system, criticality, decentration and reflexivity. The main mechanisms for the development of professional thinking in the future psychologists identified: pronunciation (pronunciation of their own mental activity), objectification (decision polysystemic problem situations), schematization (construction, interpretation circuits of various types), metaphORIZATION (interpretation and creation of professional metaphors), reflexive outputs («exit» in the external position), regulation (the construction of mental activity according to the rules and regulations).

Keywords: future psychologist, professional thinking, training, psychological patterns, psychological principles, mechanisms.

Стаття надійшла до редакції 18.11.2013 р.
Статтю прийнято до друку 20.11.2013 р.
Рецензент: доктор педагогічних наук, професор
Гура О.І.

УДК : 159.922

**ІНТЕРНАЛЬНІСТЬ ЯК ПСИХОЛОГІЧНИЙ ЧИННИК
ЖИТТЄТВОРЧОСТІ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТІВ
ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ**

Кетлер-Митницька Т.С.

Постановка проблеми. Навчання у вищому навчальному закладі – важливий етап формування життєтворчості особистості. Результатом вищої освіти є не просто отримання професійних здібностей, а становлення професійно-діяльних основ культури життєтворчості особистості, які проявляються у готовності і здатності до інноваційної діяльності, до удосконалення технологій виробництва, до світоглядно-ціннісної гуманізації будь-якої сфери соціального функціонування. Вища освіта, спрямована на